

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน
Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd>

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์โดยกลุ่มที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (อินโทรเวิร์ต)
และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (เอ็กซ์โทรเวิร์ต) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

A comparison of online learning among undergraduate students with
introverted and extroverted personalities,
Faculty of Business Administration, Krirk University

ศศิวัฒน์ ตันติบุญยานนท์^{1*}, ณัฐพล มหาทรัพย์²

Sasiwat Tantiboonyanont^{1*}, Nathapon Mahasap²

^{1,2}คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

^{1,2}Faculty of Business Administration, Krirk University

*Corresponding author's e-mail: sasiwat.tanti@gmail.com^{1*}, nathapon.m@hotmail.com²

Received: September 27, 2025

Revised: October 10, 2025

Accepted: October 18, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์โดยกลุ่มอินโทรเวิร์ตและกลุ่มเอ็กซ์โทรเวิร์ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน แบบทดสอบบุคลิกภาพ Maudsley Personality Inventory (MPI) และแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ในระบบ LMS กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษา จำนวน 382 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคง และมีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS ด้านการเข้าถึง และด้านการสนับสนุนการใช้งาน นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษากลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมีระดับความพึงพอใจสูงกว่านักศึกษากลุ่มบุคลิกภาพแบบแสดงตัวอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า บุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ในทิศทางบวก โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคงมีความพึงพอใจสูงสุด ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึง

ความสำคัญของการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมกับลักษณะบุคลิกภาพของผู้เรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และความพึงพอใจในระบบการเรียนออนไลน์

คำสำคัญ: บุคลิกภาพแบบเก็บตัว (อินโทรเวิร์ต), บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (เอ็กซ์โทรเวิร์ต), การเรียนออนไลน์ผ่านระบบ LMS, ความพึงพอใจในการเรียนรู้

Abstract

This study aimed to comparison of online learning by introvert and extrovert groups of undergraduate students, Faculty of Business Administration, Krirk University. The subject matter is quantitative research with a sample group of students from the Faculty of Business Administration, Krirk University. Research instruments included a demographic questionnaire, the Maudsley Personality Inventory (MPI), and an online learning satisfaction survey using the LMS platform. The sample consisted of 382 students. The findings revealed that the majority were classified as Introvert-Stable. Overall, students' satisfaction with online learning was at a high level, particularly regarding system efficiency, accessibility, and user support. Introverted students indicated markedly elevated satisfaction levels in contrast to their extroverted peers. The analysis showed a significant positive relationship between personality types and online learning satisfaction, with Introvert-Stable students demonstrating the highest levels of satisfaction. These findings highlight the importance of designing online learning activities tailored to students' personality traits to enhance both learning effectiveness and satisfaction with online education systems.

Keywords: introverted personality, extroverted personality, online learning via LMS system, learning satisfaction

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเกริกถือเป็นหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนยุคบุกเบิกของประเทศไทย และมีเอกลักษณ์สำคัญที่โดดเด่นคือ ความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เข้ามาศึกษา ทั้งนักศึกษาไทย นักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ ลาว กัมพูชา และเมียนมา ตลอดจนนักศึกษาจากประเทศจีนและกลุ่มประเทศอาหรับที่เลือกเข้าศึกษาในสาขาต่าง ๆ ของวิทยาลัยนานาชาติและวิทยาลัยนานาชาติอิสลามกรุงเทพ ความหลากหลายนี้นำไปสู่สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีมิติซับซ้อนทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม และรูปแบบการเรียนการสอน ทั้งการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าและการเรียนการสอนออนไลน์ รวมถึงการเรียนการสอนหลายภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาอาหรับ

การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในอัตราเร่งเมื่อเกิดเหตุการณ์แพร่ระบาดโควิด-19 และหลังจากนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งร่วมกับการเรียนปกติแบบดั้งเดิม เพราะช่วยทำให้การเรียนง่ายและสะดวกขึ้น ตามแนวคิด anywhere any time คือ เรียนที่ไหนเมื่อไหร่ก็ได้ เป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำหรือการขาดโอกาสในการเรียนรู้ได้วิธีหนึ่ง (Meng et al., 2024) การศึกษาออนไลน์ (online learning) เป็นการผสมผสานการเรียนรู้และเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน โดยยังคงการติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งทำได้ทั้งการสื่อสารแบบประสานเวลา (synchronous) และไม่ประสานเวลา (asynchronous) ที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องจำเป็น

นอกเหนือจากปัจจัยทางด้านกายภาพสิ่งแวดล้อมและทักษะความพร้อมของผู้สอนแล้ว คุณลักษณะของผู้เรียนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การออกแบบการเรียนการสอนได้ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ (Hammerstein et al., 2023) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวคิดของ Jung (1921) เพื่อทำความเข้าใจถึงลักษณะบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว ต่อความพึงพอใจและความคิดเห็นในการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยระบบออนไลน์ให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อไป

ในสภาพการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายดังกล่าว ปัจจัยด้าน “บุคลิกภาพของผู้เรียน” ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการปรับตัวในชั้นเรียน โดยเฉพาะบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (introvert) และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (extrovert) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเชื้อชาติและวัฒนธรรม (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2536) งานวิจัยที่ผ่านมาในระดับนานาชาติพบว่า บุคลิกภาพทั้งสองประเภทอาจส่งผลแตกต่างกันต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามงานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นในบริบทของประเทศตะวันตกหรือในกลุ่มผู้เรียนที่มีความเป็นเนื้อเดียวกันทางวัฒนธรรม ปัจจุบันยังไม่ค่อยมีงานวิจัยในบริบทของมหาวิทยาลัยไทยที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมสูงเช่นนี้ ที่มุ่งเน้นศึกษาผลของบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว ต่อการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมพหุภาษาและพหุวัฒนธรรมโดยตรง ความเข้าใจจากงานวิจัยนี้จะช่วยให้คณาจารย์และผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการสอน และสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกันและมีเชื้อชาติวัฒนธรรมที่หลากหลาย การเติมเต็มช่องว่างนี้จึงเป็นทั้งความท้าทายและความจำเป็น เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและส่งเสริมความเท่าเทียมทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ระหว่างกลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านบุคลิกภาพที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของนักศึกษามีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ ต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์

การทบทวนวรรณกรรม

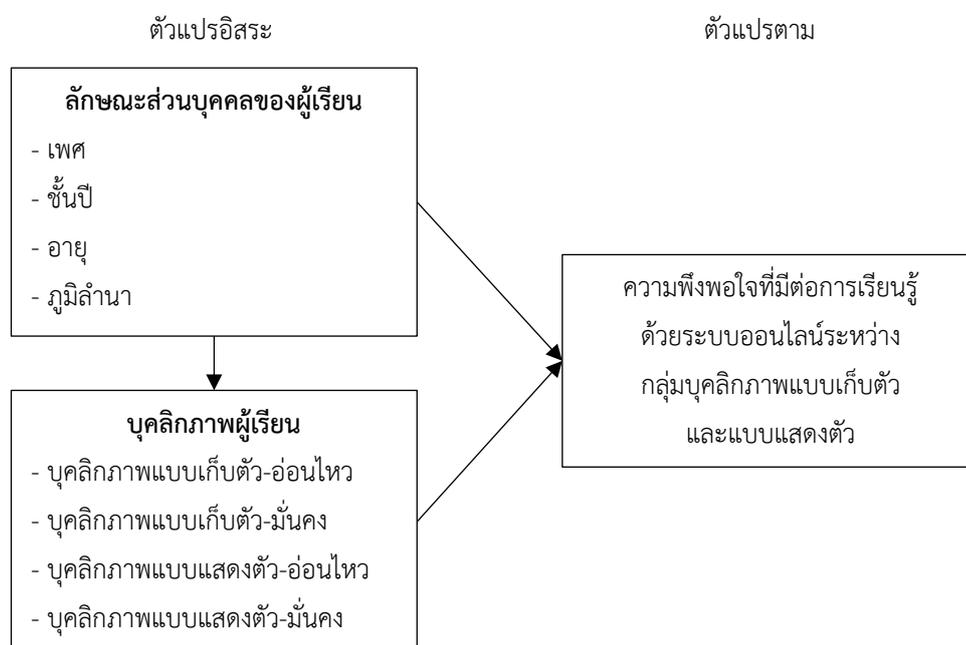
ทฤษฎีบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพ หมายถึง รูปแบบเฉพาะตัวของความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่ดำรงอยู่อย่างคงที่ของแต่ละบุคคล และทำให้แต่ละคนมีความแตกต่างจากผู้อื่น (American Psychological Association, 2018) การแบ่งบุคลิกภาพออกเป็นแบบเก็บตัว (introvert) และแบบแสดงตัว (extrovert) มีต้นกำเนิดจากทฤษฎีของ Jung (1921) ซึ่งกล่าวว่า การมุ่งเน้นพลังงานของบุคคลไปที่โลกภายในหรือนอกตัว เป็นตัวกำหนดแนวโน้มบุคลิกภาพพื้นฐาน โดยบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (introvert) หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมักแสดงพฤติกรรมที่หันเหออกจากสังคม มีแนวโน้มปฏิสัมพันธ์ในเชิงลบกับสิ่งแวดล้อม มักใช้ความคิดและการกระทำที่ผูกพันกับตนเองมากกว่ากับผู้อื่น เป็นคนลึกลับ ชอบเก็บตัว ไม่ชอบการเข้าสังคมหรือการสร้างสรรค์ ส่วนบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (extrovert) หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่มักชื่นชอบการเข้าสังคม มีแนวโน้มให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมและเรื่องราวภายนอกตนเอง ชอบแสวงหาและเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ชอบการเป็นจุดเด่น รักการแต่งกายให้ดูดี

ดังนั้น บุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบการเรียนรู้และความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ โดยเฉพาะการจำแนกเป็นบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว กล่าวคือ ผู้เรียนแบบเก็บตัวมักมีการจัดการเวลาอย่างเป็นระบบ มีวินัยสูง และชอบการเรียนรู้แบบไม่ประสานเวลาหรือการทำงานเดี่ยว ขณะที่ผู้เรียนแบบแสดงตัวมีความยืดหยุ่นในการจัดตารางเรียน ชอบกิจกรรมกลุ่ม และต้องการแรงกระตุ้นจากภายนอก ซึ่งให้เห็นว่าบุคลิกภาพมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เรียนในบริบทออนไลน์ โดยเฉพาะในยุคที่การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจทั้งภาคปกติ ภาคพิเศษ และภาคระบบการศึกษาทางไกล ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 1,196 คน (งานทะเบียนประวัตินักศึกษา, 2568) ที่เคยเรียนหรือกำลังเรียนในรายวิชาที่มีการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS (Learning Management System)

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 382 คน โดยการสุ่มตัวอย่างง่าย (simple random sampling) ตามตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1973)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ ชั้นปี อายุ และภูมิลำเนา

2.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ MPI (Maudsley Personality Inventory) เป็นแบบทดสอบบุคลิกภาพของ Eysenck มีข้อคำถามทั้งหมด 48 ข้อ (เนตรนภิส จันทวัฒน์, 2544) สำหรับประเมินบุคลิกภาพที่แสดงออกใน 2 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม extraversion – introversion และด้านอารมณ์ neuroticism – stability

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนออนไลน์ ประกอบด้วยรายการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS 2) ด้านการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS 3) ด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS และ 4) ด้านการสนับสนุนการใช้งาน โดยเครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และมีค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.91

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในปีการศึกษา 2567 ผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ google forms โดยเริ่มจากการแจกแจงคำชี้แจงและขอความยินยอมให้เข้าร่วมการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบทดสอบจะถูกนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์การแจกแจงความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) การทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยการทดสอบ t-test แบบอิสระ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และการทดสอบ Chi-square

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 382 คน แบ่งเป็นเพศชาย ร้อยละ 52.36 เพศหญิง ร้อยละ 47.64 กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 24.61 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 21.20 ชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 27.49 และชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 26.70 มีอายุไม่เกิน 28 ปี (เจนเนอเรชั่น Z) ร้อยละ 87.17 อายุมากกว่า 28 ปี ร้อยละ 12.83 และส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ร้อยละ 45.29

2. ระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์

ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.68) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษา

ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS	4.48	0.68	มากที่สุด
ด้านการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS	4.45	0.74	มากที่สุด
ด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS	4.46	0.68	มากที่สุด
ด้านการสนับสนุนการใช้งาน	4.46	0.69	มากที่สุด
ภาพรวม	4.46	0.63	มากที่สุด

3. การเปรียบเทียบความพึงพอใจตามบุคลิกภาพ

การเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก ที่มีบุคลิกภาพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษา จำแนกตามบุคลิกภาพผู้เรียน

ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ ด้วยระบบออนไลน์	บุคลิกภาพผู้เรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	F	p
ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS	แบบแสดงตัว-มั่นคง	46	4.41	0.72	23.81	0.00*
	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	29	3.97	0.99		
	แบบเก็บตัว-มั่นคง	258	4.64	0.47		
	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	49	3.97	0.89		
ด้านการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS	แบบแสดงตัว-มั่นคง	46	4.43	0.65	27.50	0.00*
	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	29	3.70	1.18		
	แบบเก็บตัว-มั่นคง	258	4.63	0.50		
	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	49	3.94	1.01		
ด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS	แบบแสดงตัว-มั่นคง	46	4.45	0.68	28.31	0.00*
	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	29	3.78	0.96		
	แบบเก็บตัว-มั่นคง	258	4.63	0.48		
	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	49	3.97	0.91		
ด้านการสนับสนุนการใช้งาน	แบบแสดงตัว-มั่นคง	46	4.45	0.77	23.36	0.00*
	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	29	3.76	1.01		
	แบบเก็บตัว-มั่นคง	258	4.61	0.50		
	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	49	4.05	0.85		
ภาพรวม	แบบแสดงตัว-มั่นคง	46	4.43	0.62	32.26	0.00*
	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	29	3.80	0.98		
	แบบเก็บตัว-มั่นคง	258	4.63	0.43		
	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	49	3.98	0.79		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคง มีความพึงพอใจสูงสุด ($\bar{X} = 4.63$) นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว-มั่นคง มีความพึงพอใจรองลงมา ($\bar{X} = 4.43$) นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-อ่อนไหว มีความพึงพอใจระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.98$) และนักศึกษามีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว-อ่อนไหว มีความพึงพอใจต่ำสุด ($\bar{X} = 3.80$)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบรายคู่จำแนกตามบุคลิกภาพผู้เรียน และความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์

บุคลิกภาพผู้เรียน	$\bar{X}$	แสดงตัว-มั่นคง	แสดงตัว-อ่อนไหว	เก็บตัว-มั่นคง	เก็บตัว-อ่อนไหว
		4.43	3.80	4.63	3.98
แบบแสดงตัว-มั่นคง	4.43	-	0.63*	0.20	0.45*
แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	3.80		-	0.83*	0.18
แบบเก็บตัว-มั่นคง	4.63			-	0.65*
แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	3.98				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า บุคลิกภาพแบบแสดงตัว-มั่นคง มีความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์แตกต่างจากบุคลิกภาพแสดงตัว-อ่อนไหว และเก็บตัว-อ่อนไหว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 บุคลิกภาพแบบแสดงตัว-อ่อนไหว มีความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์แตกต่างจากบุคลิกเก็บตัว-มั่นคง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคง มีความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์แตกต่างจากบุคลิกเก็บตัว-อ่อนไหว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การเปรียบเทียบตามลักษณะส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษาเพศต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยเพศชายมีความพึงพอใจสูงกว่าเพศหญิง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS ด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS และด้านการสนับสนุนการใช้งาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักศึกษาเพศชายมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ในทุกด้านสูงกว่าเพศหญิง ส่วนด้านการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS ไม่แตกต่างกัน ส่วนชั้นปีที่กำลังศึกษาไม่มีผลต่อความพึงพอใจ อีกทั้งนักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มอายุไม่เกิน 28 ปี (เจนเนอเรชัน Z) มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์สูงกว่านักศึกษาที่มีอายุมากกว่า 28 ปี (เจนเนอเรชัน Y) นอกจากนี้ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างกันพบว่ามีความพึงพอใจ ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS และด้านการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS และด้านการสนับสนุนการใช้งานไม่แตกต่างกัน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับบุคลิกภาพ

การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติ Chi-Square มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล (เพศ) กับบุคลิกภาพ

เพศ	บุคลิกภาพ				χ^2	p	อธิบายผล
	แบบแสดงตัว-มั่นคง	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	แบบเก็บตัว-มั่นคง	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว			
ชาย	14	9	165	12	43.31	0.00*	สัมพันธ์กัน
หญิง	32	20	93	37			
รวม	46	29	258	49			

Cramer's V = 0.34, p = 0.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพอย่างมีนัยสำคัญ ($\chi^2 = 43.31, p < 0.05$) หมายความว่า เพศที่แตกต่างกันจะมีบุคลิกภาพแต่ละแบบที่ต่างกัน เพศชายส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมั่นคง เพศหญิงพบมากที่สุดในกลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัวอ่อนไหว และแบบแสดงตัวมั่นคง

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล (ชั้นปี) กับบุคลิกภาพ

ชั้นปี	บุคลิกภาพ				χ^2	p	อธิบายผล
	แบบแสดงตัว	แบบแสดงตัว	แบบเก็บตัว	แบบเก็บตัว			
	มั่นคง	อ่อนไหว	มั่นคง	อ่อนไหว			
ชั้นปีที่ 1	18	5	58	13	16.81	0.06	ไม่สัมพันธ์กัน
ชั้นปีที่ 2	8	6	62	5			
ชั้นปีที่ 3	6	9	70	20			
ชั้นปีที่ 4	14	9	68	11			
รวม	46	29	258	49			

Cramer's V = 0.12, p = 0.06

จากตารางที่ 5 พบว่า ชั้นปีของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพแต่ละรูปแบบ

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล (อายุ) กับบุคลิกภาพ

อายุ	บุคลิกภาพ				χ^2	p	อธิบายผล
	แบบแสดงตัว	แบบแสดงตัว	แบบเก็บตัว	แบบเก็บตัว			
	มั่นคง	อ่อนไหว	มั่นคง	อ่อนไหว			
ไม่เกิน 28 ปี	34	21	244	34	39.38	0.00*	สัมพันธ์กัน
มากกว่า 28 ปี	12	8	14	15			
รวม	46	29	258	49			

Cramer's V = 0.32, p = 0.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพอย่างมีนัยสำคัญ ($\chi^2 = 39.38, p < 0.05$) หมายความว่า นักศึกษาที่อายุน้อยกว่า 28 ปี มีแนวโน้มสูงที่จะเป็นคนที่เก็บตัวมั่นคง แสดงถึงความมีวินัย สุขุม และอารมณ์เสถียร ขณะเดียวกันยังมีบางส่วนที่มั่นใจในการแสดงออก นักศึกษาที่อายุมากกว่า 28 ปี มีแนวโน้มที่จะมี บุคลิกเก็บตัวอ่อนไหวมากกว่า เมื่อเทียบกับกลุ่มอายุน้อย สะท้อนว่า อายุที่มากขึ้นอาจสัมพันธ์กับการใส่ใจรายละเอียด ความอ่อนไหว หรือความเปราะบางทางอารมณ์ที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล (ภูมิลำเนา) กับบุคลิกภาพ

ภูมิลำเนา	บุคลิกภาพ				χ^2	p	อธิบายผล
	แบบแสดงตัว	แบบแสดงตัว	แบบเก็บตัว	แบบเก็บตัว			
	มั่นคง	อ่อนไหว	มั่นคง	อ่อนไหว			
กทม./ปริมณฑล	17	12	126	18	37.85	0.01*	สัมพันธ์กัน
ภาคเหนือ	2	1	29	2			
ภาคอีสาน	9	5	53	6			
ภาคกลาง	6	6	15	7			
ภาคตะวันออก	3	1	8	4			
ภาคตะวันตก	0	0	7	0			
ภาคใต้	9	4	20	12			
รวม	46	29	258	49			

Cramer's V = 0.18, p = 0.01*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 พบว่า ภูมิลำเนาต่างกันสะท้อนความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการปรับตัวกับเทคโนโลยี นักศึกษาที่อายุน้อยกว่า 28 ปี โดยมีแนวโน้มสูงที่จะเป็นคนเก็บตัวมั่นคง แสดงถึงความมีวินัย สุขุม และอารมณ์เสถียร ขณะเดียวกันยังมีบางส่วนที่มั่นใจในการแสดงออก นักศึกษาที่อายุมากกว่า 28 ปี มีแนวโน้มที่จะมีบุคลิกเก็บตัวอ่อนไหว มากกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุน้อย สะท้อนว่าอายุที่มากขึ้นอาจสัมพันธ์กับการใส่ใจรายละเอียด ความอ่อนไหว หรือความเปราะบางทางอารมณ์ที่เพิ่มขึ้น

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยสนับสนุนแนวคิดของ Eysenck (1967) ที่กล่าวว่า บุคลิกภาพส่งผลต่อพฤติกรรมและความชอบของผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1986) ในเรื่องการเรียนรู้แบบสังเกต (observational Learning) ซึ่งอธิบายได้ว่า มนุษย์สามารถเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ ได้จากการสังเกตผู้อื่น และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (self-efficacy) ที่เน้นว่า ความเชื่อมั่นนี้มีผลต่อแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การที่กลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัว มีความพึงพอใจต่อการเรียนออนไลน์สูงกว่า เนื่องจากการเรียนแบบไม่ประสานเวลา (asynchronous) เหมาะสมกับผู้เรียนที่ต้องการเวลาในการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อบันทึกเหมาะกับลักษณะที่ชอบใคร่ครวญ การลดความกดดันทางสังคมในสภาพแวดล้อมออนไลน์ และความยืดหยุ่นในการเลือกเวลาเรียน ในขณะที่กลุ่มบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีความพึงพอใจต่ำกว่า เนื่องจากการขาดปฏิสัมพันธ์แบบทันที ชอบการเรียนรู้แบบกลุ่ม ความยากในการรักษาความสนใจ เมื่อไม่มีการโต้ตอบทันที

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับบุคลิกภาพแสดงให้เห็นว่า เพศชายมีแนวโน้มเป็นบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคงมากกว่าเพศหญิง กลุ่มอายุน้อยมีแนวโน้มเป็นบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคงมากกว่ากลุ่มอายุมาก ภูมิลำเนาที่มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพอย่างมีนัยสำคัญ และชั้นปีไม่มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ โดยนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคงมีระดับความพึงพอใจสูงในทุกด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Costa & McCrae (1992) ที่เสนอว่า ผู้ที่มีลักษณะบุคลิกภาพมั่นคง

มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติบวกต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ เช่น การเรียนออนไลน์ ในทางตรงกันข้าม นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว-อ่อนไหวมีระดับความพึงพอใจต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางทางอารมณ์และการเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยได้ยากขึ้น

บุคลิกภาพมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ (Bolliger & Erichsen, 2013) งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่า การออกแบบการเรียนรู้ที่คำนึงถึงบุคลิกภาพจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้เรียน (Denphaisarn, 2014; Komarraju & Karau, 2005) แนวโน้มใหม่ในการออกแบบการเรียนรู้คือ การออกแบบเส้นทางการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล โดยใช้ข้อมูลบุคลิกภาพเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนได้ตรงกับสไตล์ของตัวเองที่สุด (personality-based personalized learning paths) (Lee & Ferwerda, 2017) แนวคิดนี้เสนอให้กำหนดเส้นทางการเรียนที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแต่ละประเภท เพื่อเพิ่มความพึงพอใจและลดอัตราการถอนตัวออกจากหลักสูตรออนไลน์ (Tlili et al., 2023) การปรับเส้นทางการเรียนรู้ให้เหมาะกับบุคลิกภาพต้องพิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างรอบด้าน เพื่อออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและรองรับความหลากหลายได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นองค์ความรู้ใหม่ว่า บุคลิกภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ในช่วงวัยเรียนระดับปริญญาตรี ซึ่งมีทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่ดี ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อการใช้ระบบ LMS ในระดับสูง โดยนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคง มีความพึงพอใจสูงสุด แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความมั่นคงทางอารมณ์ และการใช้ชีวิตแบบมีการวางแผน มีแนวโน้มประสบความสำเร็จในการเรียนรูปแบบอิสระสูงกว่ากลุ่มอื่น ขณะที่นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว-อ่อนไหวมีความพึงพอใจต่ำที่สุด

ข้อค้นพบนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์ในอนาคต โดยควรคำนึงถึงความแตกต่างของบุคลิกภาพผู้เรียนในการออกแบบกิจกรรมและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของตนเอง โดยประสิทธิภาพของระบบ เช่น ความเสถียรของระบบ LMS การรองรับผู้ใช้งานจำนวนมาก และความแม่นยำในการติดตามผลการเรียนรู้ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ด้วย

การศึกษานี้เป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในด้านจิตวิทยาการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษา โดยมีแนวโน้มของการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งสู่การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ การอภิปราย และการทำงานกลุ่ม การจัดการเรียนการสอนจึงควรมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบผสมผสานระหว่างการเรียนแบบประสานเวลาและไม่ประสานเวลา เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เพิ่มฟังก์ชันการช่วยเหลือผู้ใช้สำหรับนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว-อ่อนไหว เช่น แชตบอตหรือระบบให้คำปรึกษาทางออนไลน์

1.2 ออกแบบอินเทอร์เฟซ (interface) หรือส่วนที่เชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้กับระบบของ LMS ให้เป็นมิตร เข้าใจง่าย และเสถียรยิ่งขึ้น

1.3 พัฒนาการสื่อสารสองทางระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

1.4 คณาจารย์ควรออกแบบกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว สามารถมีส่วนร่วมในลักษณะที่ไม่กดดัน เช่น ฟอรัม (กระดานถามตอบ) หรือการส่งความคิดเห็นแบบไม่ประสานเวลา

1.5 สำหรับกลุ่มบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ควรจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม เช่น การอภิปรายถ่ายทอดสด หรือการนำเสนอในชั้นเรียนแบบออนไลน์แบบเรียลไทม์

1.6 ควรส่งเสริมการใช้ระบบ LMS ที่หลากหลายและยืดหยุ่น ทั้งในรูปแบบประสานเวลา (synchronous) และไม่ประสานเวลา (asynchronous)

1.7 ควรมีการประเมินบุคลิกภาพของผู้เรียนก่อนการวางแผนการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความแตกต่างด้านบุคลิกภาพเพิ่มเติม เช่น ลักษณะบุคลิกภาพ 5 ประการ (big five personality traits) เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อระบบการเรียนออนไลน์

2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายมากขึ้น ตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค

2.3 ควรศึกษาในบริบทการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การเรียนรู้ผ่านเมทาเวิร์ส (metaverse) หรือระบบจัดการการเรียนรู้ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI-based Learning Management System: LMS)

2.4 ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่กับความพึงพอใจ รวมถึงศึกษาการเปลี่ยนแปลงของบุคลิกภาพกับการเรียนรู้ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- งานทะเบียนประวัตินักศึกษา. (2568). *ข้อมูลจำนวนนักศึกษามหาวิทยาลัยเกริก*. ฝ่ายทะเบียนและวัดผล สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยเกริก.
- เนตรนภิส จันทวัฒน์. (2544). *ระดับเขาวนปัญญาและบุคลิกภาพของเยาวชนในค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา*. กลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดสงขลา กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2536). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ : รู้เรา รู้เขา*. หมอชาวบ้าน.
- American Psychological Association. (2018). Personality. In *APA Dictionary of Psychology*. Retrieved September 22, 2025, from <https://dictionary.apa.org/personality>.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Bolliger, D. U., & Erichsen, E. A. (2013). Student satisfaction with blended and online courses based on personality type. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 39(1). <https://doi.org/10.21432/T2B88W>.
- Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual*. Psychological Assessment Resources.
- Denphaisarn, N. (2014). A new framework for e-learning using learning style and personality. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research (IJSBAR)*, 13(1), 145-159.
- Eysenck, H. J. (1967). *The biological basis of personality*. Charles C. Thomas.

- Hammerstein, S., König, C., Dreisörner, T., & Frey, A. (2023). Effects of remote learning during COVID-19 lockdown on children's learning abilities and school performance: A systematic review. *European Journal of Psychology of Education, 38*(2), 157-175.
- Jung, C. G. (1921). *Psychological Types*. Princeton University Press.
- Komaraju, M., & Karau, S. J. (2005). The relationship between the big five personality traits and academic motivation. *Personality and individual differences, 39*(3), 557-567.
- Lee, M. J., & Ferwerda, B. (2017). Personalizing online educational tools. In *Proceedings of the 2017 ACM Workshop on Theory-Informed User Modeling for Tailoring and Personalizing Interfaces* (pp. 27-30). Association for Computing Machinery.
- Meng, W., Yu, L., Liu, C., Pan, N., Pang, X., & Zhu, Y. (2024). A systematic review of the effectiveness of online learning in higher education during the COVID-19 pandemic period. *Frontiers in Education, 8*, 1334153. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1334153>.
- Tlili, A., Denden, M., Essalmi, F., Jemni, M., Chang, M., Kinshuk, & Chen, N. S. (2023). Automatic modeling learner's personality using learning analytics approach in an intelligent Moodle learning platform. *Interactive Learning Environments, 31*(5), 2529-2543.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.